

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะหาแนวโน้มของกลุ่มอิทธิพลในกระบวนการทางการเมืองของไทยในอนาคตโดยตั้งสมมุติฐานว่า กลุ่มอิทธิพลในกระบวนการเมืองของไทยนั้นมีแนวโน้มที่จะมีลักษณะของความผสมผสานกันระหว่างลักษณะเดิมในอดีตกับลักษณะใหม่ตามแนวความคิดของสังคมนะวันตกและบทบาทจะมีมากขึ้นแค่นั้นย่อมขึ้นอยู่กับรัฐบาลและประชาชนเป็นเงื่อนไขสำคัญ โดยศึกษาหาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เป็นหลัก ออกสังเกตการณ์และสัมภาษณ์บุคคลบางคนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเฉพาะกรณี เพื่อให้ผลของการศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

จากการศึกษาถึงการรวมกลุ่มในสังคมไทยมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่ศึกษาถึงคุรุสภา และสหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้น ทำให้เราพบว่าการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มอิทธิพลในกระบวนการทางการเมืองของไทยนั้น มีข้อสรุปได้ดังนี้ คือ:-

1. ลักษณะโครงสร้างอย่างหลวม ๆ (loosely structured) กล่าวคือ กลุ่มอิทธิพลของไทยนั้นจะขาดความแน่นอนในการปฏิบัติเพราะไม่เคารพและเคร่งครัดในกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรมากนัก หากแต่มุ่งให้ความสำคัญกับผลสำเร็จมากกว่าหลักการ จึงทำให้พฤติกรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏแตกต่างไปจากหลักการและเหตุผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะบางประการของสังคมไทยที่ยังคงให้ความสำคัญกับระบบความสัมพันธ์กันเป็นส่วนตัวระหว่างบุคคลสองฝ่ายในสังคม การให้ความสำคัญสนทนาค้นเคยกันอย่างไม่เป็นทางการ มีส่วนสนับสนุนให้มีการยึดตัวบุคคลเป็นหลักในการปฏิบัติ ดังนั้นการฉ้อฉลหรือข้อยกเว้นจึงปรากฏอยู่เสมอในพฤติกรรมของกลุ่มลักษณะเช่นนี้จึงทำให้กลุ่มอิทธิพลของไทยแตกต่างไปจากแนวความคิดของตะวันตกซึ่งเป็น "แม่แบบ"

2. บัณฑิตภายนอกองค์การเป็นสิ่งสำคัญที่กำหนดบทบาทของกลุ่มอยู่ไม่น้อย อันได้แก่ เจตน์เจานงในการปกครองของคณะผู้บริหารของประเทศ และทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการร่วมมือกัน เพื่อต่อสู้และสร้างอำนาจการต่อรองกับฝ่ายอื่น ๆ

จากองค์การทั้งสองที่ได้หยิบยกมาพิจารณานี้ พบว่ากลุ่มอิทธิพลในกระบวนการทางการเมืองของไทยนั้น ไม่อาจใช้อำนาจให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้มากนัก เพราะไม่สามารถมีอิทธิพลต่อแนวนโยบายของรัฐบาลได้ กล่าวคือ ทั้งสององค์การไม่สามารถระดมสรรพกำลัง (mobilization) จากสมาชิกต่าง ๆ ให้มาร่วมมือกันต่อสู้หรือสร้างพลังการต่อรอง (bargaining power) กับฝ่ายอื่น ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์หรือแนวความคิดของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่าจะได้นำเอาหลักการของกลุ่มอิทธิพลตามแนวความคิดของตะวันตกมาใช้ก็ตาม

ยิ่งไปกว่านั้น จากผลของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเมื่อ 5-16 ตุลาคม 2516 ทำให้กลุ่มอิทธิพลในกระบวนการทางการเมืองของไทยมีแนวโน้มที่จะมีรูปแบบของการรวมกลุ่มในอดีตกับการรวมกลุ่มตามแนวความคิดเกี่ยวกับกลุ่มอิทธิพลของตะวันตก จึงเป็นการประนีประนอมกันระหว่างลักษณะทั้งสอง และการจะมีบทบาทได้มากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับเจตน์จำนงของรัฐบาลและทัศนคติต่อการปกครองของประชาชน ซึ่งก็ตรงกับสมมุติฐานที่วางไว้แล้ว

เพื่อให้กลุ่มอิทธิพลในกระบวนการทางการเมืองของไทยในอนาคตสามารถมีพลังการต่อรองกับฝ่ายต่าง ๆ ได้ตามหลักการของระบอบประชาธิปไตย จึงจำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไขและปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการรวมกลุ่มของสังคมไทย หนทางหนึ่งที่น่าจะได้รับการแก้ไขปรับปรุงคือกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง (political socialization) ในสังคม ซึ่งสามารถกระทำได้โดยระบบการศึกษา

ด้วยเจตน์จำนงของคณะรัฐบาลชุดปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน มุ่งที่จะเสริมสร้างการเรียนรู้ทางการเมืองของประชาชน โดยจะวางแผนออกเป็น 3 ระยะ ๆ ละ 4 ปี และในช่วงระยะที่ 2 คือระยะเริ่มพัฒนาระบอบประชาธิปไตย ก็จะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศโดยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นสภาหนึ่งในรัฐสภาเอง เพื่อให้การดำเนินงานไปตามเจตน์จำนงของคณะรัฐบาลชุดนี้ จึงนำที่คณะรัฐบาลชุดปฏิรูปการปกครองแผ่นดินนี้จะให้ความสนใจกับกลุ่มอิทธิพลในกระบวนการทางการเมืองไม่น้อย คณะรัฐบาลควรที่จะนำเอาข้อผิดพลาดและข้อบกพร่องต่าง ๆ ของการรวมกลุ่มใน

อดีตมาพิจารณาเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป และให้ความสำคัญกับกลุ่มอิทธิพล มุ่งส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนทั้งในและนอกระบบการศึกษา รวมทั้งการสนับสนุนให้เกิดการร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม (team-work) ให้เคารพในกฎเกณฑ์ของสังคม ยอมรับและปฏิบัติตามกฎของเสียงข้างมาก (majority rule) ตลอดจนสนับสนุนการรวมกลุ่มของประชาชน เช่นกลุ่มสหกรณ์ต่าง ๆ อย่างเต็มที่เพื่อให้เกิดกลุ่มหลากหลายในสังคม และยอมรับฟังความต้องการหรือความคิดเห็นของกลุ่มต่าง ๆ ควบคู่ใจเป็นธรรม

เนื่องจากการรวมกลุ่มในสังคมไทยในอดีตมีอยู่น้อย จึงทำให้การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มอิทธิพลของไทยน้อยตามไปด้วย และการศึกษาวิจัยครั้งนี้ก็เป็นเพียงการศึกษาแนวความคิดของนักวิชาการตะวันตก และหยิบยืมองค์การเพียงสององค์การขึ้นมาประกอบการพิจารณาเท่านั้น ประกอบกับการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลส่วนใหญ่ได้มาจากข้อมูลที่เป็นเอกสาร และมีการสังเกตการณ์ในแบบของผู้ที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้อง (non-participant observer) ตลอดจนการสัมภาษณ์บุคคลบางคน จึงอาจจะทำให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ไม่ได้แผ่แน่นชัดในการมอง "ภาพ" และรูปลักษณะของกลุ่มอิทธิพลในกระบวนการทางการเมืองของไทยในอนาคต คงให้ได้แต่ "ภาพ" เพียงลาง ๆ ซึ่งน่าจะเป็นไปได้เท่านั้น จึงน่าที่จะมีการศึกษาในกลุ่มอื่น ๆ เช่นกลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มเศรษฐกิจ กลุ่มศาสนา เป็นต้นอีกต่อไป

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนก็เชื่อว่าการศึกษาวิจัยครั้งนี้พอจะมีประโยชน์อยู่บ้างในการที่ผู้อื่นจะนำไปประกอบการศึกษาต่อไปในการหาความแน่ชัดในรูปแบบของกลุ่มอิทธิพลได้มากขึ้น อันเป็นผลประโยชน์ในแง่วิชาการด้านการเมืองในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษากลุ่มอิทธิพลในกระบวนการทางการเมืองของไทย นอกจากนี้ยังหวังว่าการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะมีผลในทางปฏิบัติต่อการรวมกลุ่มภายในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นการก่อตั้งกลุ่มขึ้นใหม่หรือจะเป็นการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของกลุ่มที่อยู่เดิม เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มที่มีประสิทธิภาพกลายเป็นกลุ่มอิทธิพลในกระบวนการทางการเมืองได้ต่อไปด้วยเช่นกัน